

slovanju. Zato je razumljivo, da je delo uprave za družbene prihodke v teh časih gospodarske stabilizacije na veliki preizkušnji.

**Direktor
uprave za družbene prihodke
Miroslav Brečko**

**Občinska konferenca SZDL
Ljubljana-Šiška**

Problematika ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil delavskega gibanja, NOB in socialistične revolucije v občini Ljubljana-Šiška

Uvod

Z namenom, da predstavimo delegatski skupščini nekatere probleme ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil delavskega gibanja in NOB, je svet za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in spomeniško varstvo pri POK SZDL pripravil omenjeno gradivo, da se delegate, družbenopolitične organizacije, družbene organizacije in društva seznanijo z dosedanjim delom, dosedanjimi aktivnostmi ter izhodišči, ki jih boste v razpravi dopolnili za nadaljnjo akcijo.

Sedanje izredno zaostrene politične in gospodarske razmere zahtevajo pospešeno angažiranje vseh subjektivnih dejavnikov, na čelu z zvezo komunistov, za učinkovito delovanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja, utrjevanje ustavnega reda in izpeljavo gospodarske stabilizacije. Pri izvajanju te temeljne politične opredelitve, ki v bistvu pomeni nadaljevanje revolucije, je v sedanjem trenutku še kako potrebno koristiti naša revolucionarna izročila in upoštevati moralne vrednote, kot so: revolucionarni patriotizem, odnos do dela, visoka stopnja družbene in osebne odgovornosti, bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti ter osebne vrednote socialističnega delavca in občana.

V naših medsebojnih odnosih moramo razvijati tiste vrline, ki so krasile borce NOV in generacije, neposredno vključene v obnovo domovine, kot so tovarištvost, čut odgovornosti, poštenost, delavnost, odnos do sočloveka, ki jih danes še kako potrebujemo.

Iskanje rešitev, da bi premagali in odpravili nastale zaostrene družbenoekonomske razmere, katerih priča smo pri vsakdanjem delu, narekuje potrebo po stalni krepitvi medsebojnih odnosov med ljudmi, med narodi in narodnostmi v Jugoslaviji, utrjevanju vloge republik in pokrajin ter federacije, utrjevanju vloge združenega dela ter položaju delavca, delovnega človeka in občana.

Družbenopolitične, gospodarske in politično-varnostne razmere v občini in širše potrjujejo splošno prepričanje, da je potrebno navedene in druge vrednote naše revolucionarne preteklosti bolj uveljaviti v delovanju celotnega političnega sistema, delegatskega sistema, v občinski upravi in tudi pri delu družbenopolitičnih organizacij in društvih. Obširna politično-gospodarska informacija, ki so jo ob koncu leta 1982 posredovale prvoborcem zveza komunistov, sindikat in izvršni svet skupščine občine Šiška, je navedeno dejstvo še posebno potrdila. Niso namreč osamljeni primeri neupoštevavanja sprejetih odločitev, meril za delitev osebnih dohodkov, samoupravnih sporazumov, samoupravnih splošnih aktov, kršenja pravic delavca, neodgovorno razmetavanje družbenih sredstev, slab odnos do dela, netovariški odnosi in tako dalje.

Sistem družbene samozaščite je tudi še premalo učinkovit, ker ni dovolj podprt s strani subjektivnih dejavnikov; posnemali naj bi revolucionarna izročila iz NOB in iz obdobja povojne socialistične izgradnje in obnove domovine, ki je potekalo tudi skozi krizna gospodarska in politična obdobja. Tako je premalo ohranjena zavest, da smo vsa teška obdobja premagali z enotnostjo, naporom in delom, z zaupanjem v lastno moč, veliko stopnjo odgovornosti vsakega posameznika do prevzete naloge in ne nazadnje tudi s skromnostjo slehernega delovnega človeka.

Vse te odlike so potrebne sedanjemu političnemu času in sistemu socialističnega samoupravljanja. Ohranjanje revolucionarnih izročil je sestavni del boja za utrjevanje samoupravljanja — kot edini alternativni v sedanjem trenutku, to je v času ponovne utrditve ustavnega reda in zaupanja v naš sistem.

Problemi podružbljanja revolucionarnih tradicij

Doslej sta pri razvijanju revolucionarnih tradicij v naši občini izstopali dve pomanjkljivosti:

1. Pomen in vloga revolucionarnih izročil nista dovolj upoštevana pri delovanju samoupravnega socialističnega sistema, premagovanju spremljajočih nasprotij in gospodarskih težav. Po navadi se to vprašanje veže samo na preteklost, brez občutka za sedanjost in prenašanje duha revolucije na današnje razmere, kar kaže, da revolucionarnih tradicij ne znamo vedno povezati s sedanjimi nalogami in poiskati pravih in bolj pestrih oblik sodelovanja. Zato je bila tudi večina aktivnosti naravnana samo na razne politične manifestacije, srečanja borcev in mladine ter obujanje spominov, na izlete v partizanske kraje, mitinge in podobno. Razvijanje in ohranjanje tradicij delavskega gibanja in NOB pa ne predstavljajo zgolj manifestacije, temveč mora biti odraz teh vrlin prisoten v vsakdanjem življenju posameznika in družbe kot celote. Poenostavljeno pojmovanje prenašanja revolucionarnih izročil pa je prispevalo, da se je del naših delovnih ljudi in občanov pasiviziral. Nasprotno takemu pojmovanju pa bi morali celotno našo aktivnost naravnati kot boj za uresničevanje izvirnih idealov naše revolucije z vsemi idejnimi, razrednimi opredelitvami in vsebinami, posebno njenimi velikimi moralno-etičnimi vrednotami.

2. Še vedno je precej razširjeno mnenje tudi med borci, da so oni edini pristojni, da ohranjajo in razvijajo revolucionarne tradicije in celo, da je to izključno naloga borčevske organizacije. Upoštevajoč taka stališča, se v posameznih okoljih mladinski organizaciji ne daje tistega mesta, ki ji je dejansko namenjeno pri ohranjanju in razvijanju teh tradicij. Potrebno je poudariti, da se to ne manifestira samo v odnosu organizacije ZSM — ZB NOV, ampak tudi v odnosu do drugih organizacij, kjer se pojavlja ta negativni odnos.

Podane ugotovitve narekujejo, da je treba v prihodnje v občini Ljubljana-Šiška v vseh družbenopolitičnih aktivnostih, delu družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter delovanju vseh organov vključiti prizadevanje za podružbljanje revolucionarnih tradicij in tradicij NOB.

Aktivnosti družbenopolitičnih organizacij na tem področju

V dosedanjih aktivnostih je občinska organizacija ZB NOV Ljubljana-Šiška posvečala veliko pozornost uveljavitvi podružbljanja teh vrednot, konkretno pa je opredelila svoje naloge z akcijskim programom za obdobje 1982—1986. Izhajajoč iz nalog se bodo borci NOB aktivno vključevali s svojim vzornim družbenopolitičnim delovanjem v delo SZDL v okolju, kjer živijo in delajo.

Uresničevanje nalog s področja ohranjanja in razvijanja tradicij delavskega gibanja in NOB ter socialistične revolucije organizirano poteka od leta 1974. X. kongres ZKJ v Beogradu in VII. kongres ZB NOV v Zagrebu narekujeta s sklepi uveljavljanje tradicij delavskega gibanja in NOB ter vključevanje družbenih in moralnih vrednot socialistične revolucije v družbene odnose. To nalogo podružbljanja naj bi prevzela vsa družba, posebno pa še Socialistična zveza delovnih ljudi, Zveza socialistične mladine, da bi bilo zajetih v tej akciji čim več mladih ljudi.

ln v obdobju od XI. kongresa ZKJ in VIII. kongresa ZKS so bili že doseženi pomembni rezultati na področju ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil. Med te štejejo še zlasti zvestobo revolucionarnim tradicijam in njihovo ustvarjalno razvijanje pri uresničevanju ustavnih načel celotnega političnega sistema občine, pri vzgoji in izobraževanju, praznovanju pomembnih jubilejev, spomeniškem varstvu, zbiranju in urejanju zgodovinskega gradiva, obujanju spominov in uresničevanju zasnove vseljidske obrambe in družbene samozaščite.

V zvezi s to nalogo za podružbljanje revolucionarnih tradicij, je bil 20. februarja 1976 pri predsedstvu RK SZDL Slovenije ustanovljen svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo. Do 1979—1980 so bili pri občinskih konferencah SZDL ustanovljeni tudi taki sveti, za tem pa še koordinacijski odbori za razvijanje tradicij pri krajevnih konferencah SZDL.

Pri OK SZDL deluje svet za razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo, ki usmerja in usklajuje delo posameznih družbenopolitičnih organizacij in drugih subjektov, ki neposredno ali posredno prispevajo k podružbljanju, ohranjanju, razvijanju in posodabljanju revolucionarnih izročil in spomeniškega varstva. S svojimi oblikami dela (sekcijami, seminarji, posveti) vnaša revolucionarne vrednote v vsakodnevno aktivnost našega družbenopolitičnega življenja. Zanj je značilno, da se delegati ustvarjalno povezujejo in prevzemajo soodgovornost za oblikovanje in uresničevanje delovnega programa. Gre za nove odnose, ki v polni meri pridejo do izraza v SZDL kot frontni organizaciji.

Neposredno se v delo sveta ali prek drugih oblik dela vključujejo še kulturne in izobraževalne organizacije in skupnosti, muzeji, arhivi, zavodi za spomeniško varstvo, športne organizacije, organi s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite, gasilska

društva, sredstva javnega obveščanja (radio, lokalna in tovarniška glasila itd.).

Kljub temu, da aktivno deluje pri OK SZDL svet za ohranjanje in prenašanje tradicij NOB in spomeniško varstvo, to še ne pomeni, da bodo sprejeta stališča in sklepi zaživel, če ne bomo imeli za delo v temeljnih okolišjih pripravljenih ljudi, zlasti pa v šolah, muzejih, knjižnicah, na področju zgodovinopisja in publicistike, dalje v skrbi za oblikovanje učnih programov vseh vrst in oblik vzgoje in izobraževanja v vzgojnovarstvenih ustanovah, osnovni in srednji šoli usmerjenega izobraževanja, v skrbi za humanejšje medčloveške odnose ter v vnašanje etičnih vrednot v sodobne družbenoekonomske razmere.

Takšna aktivnost in vsebinska usmerjenost Sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo je odvisna predvsem od razumevanja vloge in pomena revolucionarnih vrednot za oblikovanje človekove osebnosti, njegove zavesti, še posebej mlade generacije, in končno tudi razumevanje in uresničevanje vloge SZDL danes.

Občinska konferenca SZDL se je v programski usmeritvi za leto 1983/84 opredelila za pospešeno delo na tem področju. Ker se je ugotavljalo pomanjkljivosti v delovanju Sveta za ohranjanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri OK SZDL, je sedaj storjen prvi odločilnejši korak, da se kadrovske delegatske izpopolni in okrepi njegovo delo. Tako je bila na seji dne 13. aprila 1983 utemeljena vsebina in metoda dela sveta. S svojim delom bo sodeloval tudi pri oblikovanju stališč do gradiv, ki se jih obravnava na sejah družbenopolitičnega zbora. Tako bo aktivno vključen v oblikovanje sklepov družbenopolitičnega zbora in občinske skupščine.

Podobno je tudi v organizaciji in delu **koordinacijskih odborov za negovanje tradicij delavskega gibanja in NOB pri krajevnih konferencah SZDL**. Ugotavljamo, da v posameznih okolišjih le-ti še niso zaživel, oziroma ne opravljajo svoje funkcije. Če želimo, da bo postalo negovanje revolucionarnih tradicij neprestana in organizirana družbena aktivnost, je potrebno odpraviti organizacijske slabosti. Pomembno mesto pri podružbljanju revolucionarnih tradicij in delovanju teh organov pa imajo borci NOV, ki naj bi v teh aktivnostih s svojim delom največ prispevali.

Pri vseh družbenopolitičnih organizacijah in društvih ter v organizacijah združenega dela naj bi delovale komisije, sestavljene na delegatski osnovi, katerih osnovna naloga bi bila ohranjanje in prenašanje revolucionarnih tradicij in tradicij NOB.

Pri dosedanem delu je bilo precej pomanjkljivosti pri **OK ZSMS**, ker ni prišlo do globlje povezave z občinsko organizacijo ZVB NOV. Skoraj vzorno pa je to sodelovanje potekalo z **Zvezo prijateljev mladine** in osnovnimi šolami oziroma s **pionirsko organizacijo**. Rezultat tega pa je, da vgrajevanje revolucionarnih izročil in tradicij NOB zadovoljivo poteka v vzgojnoizobraževalnem procesu osnovne šole. Številne pionirske manifestacije lepo uspevajo (pohod po poteh spominov in tovarištva, kurirčkova pošta, sodelovanje v pionirskih delovnih brigadah, sprejem pionirskih delegacij z Reke in iz Črne gore, pogovor s predstavniki oporniškega gibanja iz Avstrije, udeležba na spominskih slovesnostih »Boško Buha« na Jabuki pri Prijepolju, pogovori z borci ob raznih praznovanjih itd.). Na teh prireditvah so pionirjem posredovani številni primeri odlik, ki so krasile borce NOB in graditelje vojne domovine. Vse to pa pionirji dobro sprejemajo, kar pozitivno vpliva na oblikovanje njihove osebnosti.

Prehod mladih iz osnovnih v **srednjo šolo usmerjenega izobraževanja** vpliva na zmanjšanje intenzivnosti in aktivnega vključevanja v nekatere oblike podružbljanja revolucionarnih tradicij. To pa pogojuje več vzrokov: odhod v drugo okolje, obremenitev z učnim programom, bolj odmaknjen odnos pedagoškega kadra do učencev in podobno. Pridobitve NOB so zajete tudi v učnem načrtu srednjega usmerjenega izobraževanja, vendar je svet usmeril svojo aktivnost v obogatitev teh programov in povezovanje aktivnosti z ustreznimi organi v okolju, kjer izobraževalne ustanove delujejo. Pogostokrat se ugotavlja, da je pri izvajanju sicer številnih akcij in prireditvah precej neživljenjskega kopiranja, kar se navaja kot vzrok, za kaj se mladi ne vključujejo še bolj aktivno. Zaskrbljivo je spoznanje, da število mladih pri prijavljanju za sodelovanje v mladinskih delovnih brigadah upada, enako pa velja za delo mladih v delegacijah in drugih aktivnostih v samoupravnem in družbenopolitičnem sistemu. Uspeli sta akciji: »88 dreves za tovariša Tita« ter akcija ureditve spominskega parka v Goričanah.

Označevanje pomembnih jubilejev

Jubileje iz obdobja NOB se ustrezno obeležuje, zlasti v osnovnih šolah in ob občinskem prazniku ter prazniku krajevnih skupnosti. Zelo uspešno so bili zasnovani in izpeljani nekateri kulturno-umetniški programi, npr. srečanje borcev NOV in aktivistov Gorenjske v Mostecu in 22. 6. 1983 ob občinskem prazniku ter spominska slovesnost na Ljubelju. Kar zadovoljivo se neguje parti-

zanska borbeno pesem in drugi motivi v amaterskih skupinah, kar je treba še spodbujati.

Spomeniško varstvo

V občini se v okviru ZVB NOV in SZDL zadovoljivo rešuje vprašanje spomeniškega varstva. Uspešno se uresničuje družbeni dogovor o spomenikih revolucionarnega gibanja, narodnoosvobodilne borbe in socialistične izgradnje na območju ljubljanskih občin. V ta namen ustanovljeni odbor udeležencev družbenega dogovora zelo dobro izpolnjuje svoje obveznosti in uspešno sodeluje z upravnimi organi, Zavodom za spomeniško varstvo, krajevnimi skupnostmi in drugimi zainteresiranimi dejavniki. Letni program za leto 1983 se je delno nanašal na že začeta dela v letu 1982, delno pa na obnovitvena dela, ki jih je v izogib večjim oviram bilo nujno izvesti v letu 1983. Težišče aktivnosti je na vzdrževanju spomenikov in spominskih plošč. Menimo, da bi v prihodnje postavljali nove spomenike samo v tehtno utemeljenih primerih, saj so vsi pomembnejši dogodki že primerno obeleženi. V letu 1983 je bila urejena spominska soba narodnega heroja Franca Rozmana-Staneta v njegovi rojstni hiši v Pirničah. Pri tem je bilo uspešno sodelovanje s krajevno skupnostjo Pirniče, Mestnim muzejem v Ljubljani in Ljubljanskim regionalnim zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine. Pripravljen je tudi predlog odloka o razglasitvi delov zgodovinske dediščine na območju občine Ljubljana-Šiška za zgodovinske spomenike, ki je že rešil nekatera normativna vprašanja. Sklenitev samoupravnega sporazuma o prevzemu skrbi za varstvo, vzdrževanje in obnavljanje spomenikov, spominskih plošč in drugih obeležij NOB in socialistične izgradnje med skupščino občine in skrbniki pomeni tudi dokončno ureditev te pomembne zadeve.

Poimenovanje ulic, cest, trgov in javnih zgradb poteka po veljavnih predpisih. Do leta 1964 je bilo to v pristojnosti občin, s spremembami in dopolnitvami statuta mesta Ljubljane pa je v pristojnosti skupščine mesta Ljubljane. Pri izvršnem svetu skupščine mesta Ljubljane je v ta namen ustanovljena posebna komisija, v kateri so zastopane vse občine. Za obravnavo predlogov pa so pristojne skupščine krajevnih skupnosti, delegati občinskih skupščin pa so seznanjeni s tem vprašanjem prek delegatskega gradiva za seje SML (vsak predlog mora biti v enomesečni javni razpravi). Pri tem se zadovoljivo uveljavljajo imena pomembnih slovenskih in jugoslovanskih revolucionarjev in narodnih herojev kot tudi dogodki, povezani z NOB in revolucionarnimi tradicijami.

Zgodovinopisje in publicistika

Med glavne naloge zgodovinopisja sodi predvsem zbiranje gradiva ter pisanje zgodovine od predvojnega časa prek obdobja NOB do povojne revolucionarne preteklosti. Predvsem za zbiranje spominskega gradiva je skrajni čas, kajti vrste udeležencev predvojnega in tudi vojnega revolucionarnega obdobja se vse bolj redčijo. V delo se morajo vključiti ne le občinski sveti, pač pa tudi zgodovinarji, pedagogi po osnovnih šolah in šolah usmerjenega izobraževanja v občini. Še nadalje je potrebno vspodbujati in podpirati delo aktivistov OF pri zbiranju gradiva, predvsem spominskega, ki predstavlja izhodišče za kasnejšo znanstveno obdelavo. Delo vseh pa usmerja in usklajuje zgodovinar, zaposlen v komiteju za družbene dejavnosti, v sodelovanju z ustreznimi institucijami v mestu. Med prednostne naloge zgodovinopisja na območju občine Ljubljana-Šiška sodijo naslednje naloge:

— evidentiranje in klasifikacija zgodovinskega gradiva po načelih, ki so veljavna za arhivsko in muzejsko službo v SR Sloveniji;

— končati in v primeri obliki objaviti krajevne kronike iz predvojnega obdobja in obdobja NOB;

— pripraviti in objaviti publikacijo o pomnikih delavskega gibanja in NOB v občini Ljubljana-Šiška z idejnopolično utemeljitvijo in zgodovinskim opisom;

— sodelovati pri akciji sveta za ohranjanje tradicij in spomeniško varstvo pri POK SZDL pri dopolnitvi II. izdaje Vodnika po partizanski poti;

— realizirati raziskovalni termin o nastanku in delovanju ZKMJ na območju občine Ljubljana-Šiška ter šoli v Tacnu;

— nadaljnje zbiranje zgodovinskega gradiva, predvsem spominskih pričevanj še živečih udeležencev delavskega gibanja in NOB.

Naloga skupščine občine Ljubljana-Šiška

Skupščina občine Ljubljana-Šiška je podelila domicil Rašiški četi, Dolomitskemu odredu, okrožnemu odboru OF Škofja Loka, pokrajinskemu komiteju KPS za Gorenjsko in pokrajinski komisiji VOS OF za Gorenjsko. Navedene enote oziroma odbori delujejo na temelju statuta ZVB NOV Slovenije in lastnih samoupravnih aktov. Temeljni smoter navedenega združenja je medsebojno povezovanje, ohranjanje vojnega tovarištva, organiziranje skupnih srečanj in posredovanje borbenih izročil iz obdobja NOB mladi

generaciji. Programe dela so dolžni usklajevati z občinskim odborom ZZB NOV, finančna sredstva pa jim dodeljuje skupščina občine. Višina navedenih sredstev naj bi ustrezala ovrednotenemu programu dela. Odbori navedenih enot so doslej uspešno razvijali svoje politične aktivnosti na območju občine glede na temeljne smotre njihovega združevanja. Pojavljale so se tudi zahteve nekaterih drugih odborov, ki nimajo našega domovanja, naj se jim ureja nekatere administrativne zadeve, obvešča borce, deli publikacije, nudi finančno pomoč itd.

Občina Ljubljana-Šiška ima na področju negovanja tradicij tudi dve izredni obveznosti, in sicer:

— sodelovanje pri izgradnji spominskega prostora in vsakoletnega spominskega srečanja »Boško Buha« na Jabuki pri Prijepolju v SR Srbiji in

— sodelovanje na vsakoletnih srečanjih borcev NOB in mladine Jugoslavije »4. julij«.

Idejo o ureditvi spominskega prostora »Boško Buha« na Jabuki so dali pionirji iz Prijepolja že leta 1959. Najprej je bil zgrajen pionirski dom, za katerega so zbirali denar vsi pionirji Jugoslavije. Nekaj let kasneje je bil ustanovljen iniciativni odbor za graditev spominskega prostora in leta 1966 so že bile prve pionirske slovesnosti ob obletnici smrti Boška Buhe, ki zdaj potekajo vsako leto. Spominski prostor je še vedno v izgradnji. Doslej je zgrajen spominski dom Boško Buha, mladinsko naselje s 350 ležišči, muzej pionirjev in mladine Jugoslavije, spomenik Bošku Buhi in doprni kipi pionirjev iz republik in pokrajin (iz vsake po en pionir, ki

predstavlja pionirje iz svoje republike — pokrajine; iz SR Slovenije Milan Mravlje). Dosedanje dogovore je za SR Slovenijo izpolnila občina Ljubljana-Šiška, ker je Milan Mravlje naš rojak in je padel nad Podutikom. Vse to pa še vedno ni urejeno statutarno na ravni federacije, kar bi bilo nujno potrebno. Občinski odbor ZZB NOV je predlagal republiškem odboru ZZB NOV osnutek medrepubliškega dogovora. Težave so tudi pri financiranju vsakoletnih pionirskih manifestacij, kar je nujno potrebno urediti. Že 16 let se dne 4. julija izvajajo medobčinska srečanja borcev NOV in mladine Jugoslavije, od 15. maja 1973 pa je o tem v veljavi pisni dogovor, ki ga je sprejelo 26 občinskih organizacij ZZB NOV iz raznih krajev Jugoslavije (iz SR Slovenije občinski odbor ZZB NOV Ljubljana-Šiška, Titovo Velenje in Celje). Osnovni smoter teh srečanj je negovanje revolucionarnih izročil in posredovanje le-teh mladi generaciji ter izmenjava delovnih izkušenj v borčevski organizaciji.

V gradivu so kot predlog za delegatsko razpravo posredovana nekatera vprašanja ohranjanja in razvijanja revolucionarnih tradicij delavskega gibanja, NOB in socialistične izgradnje v občini Ljubljana-Šiška. Namen razprave je spodbuditi družbeno-politične, družbene in druge dejavnike k večji vsebinsko revolucionarni aktivnosti za odločilnejše uveljavljanje revolucionarnih izročil, zlasti moralnih vrednot kot neizčrpane motivacije za obvladovanje sedanjih težkih gospodarskih razmer. Zato predlagamo, da se razpravo usmeri na vprašanja socialistične morale in odgovornosti na vseh ravneh in strukturah.